

Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku
kogudused

19.04.2024 nr 8-3/18-1

Pöördumine Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku koguduste poole

Austatud koguduste liikmed ja vaimulikud

Eesti Vabariik kaitseb kindlalt siinsete elanike usuvabaduse printsiipi, mistõttu soovin Vabariigi Valitsuse liikmena, et kõik Maarjamaa õigeusklikud saavad võimaluse oma tõekspidamisi ja usuvabadust teostada viisil, mida ei varjutaks Moskva patriarhaadi kui institutsiooni ja juhtorgani agressioonile üleskutsuvad sõnumid ja suundumused.

Soovin, et Eestimaa õigeusklikud, sõltumata nende rahvusest ja kodakondsusest, tunneksid end vaba maa vabade inimestena ning oleksid kaitstud terrorit ja muud vaenulikku ideoloogiat propageerivatest üleskutsetest ja seda loovatest struktuursetest ahelatest, seda nii sisuliselt kui ka näiliselt.

Väärtustagem üheskoos usu-, mõtte- ja südametunnistuse vabadust ja leidkem koos ühiste arutelude käigus lahendusi, mis vabastavad siinsed koguduseliikmed peale surutavast *püha sõja* mõiste väärastunud sisust. Püüame koos Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku (MPEÕK) koguduste liikmete ja vaimulikega, aga ka õigusteadlaste ja teoloogidega leida sellised lahendused tekkinud probleemile, mis on tasakaalustatud kooskõlas Eesti Vabariigi seaduste ja õigeusu kaanonitega.

Ajalugu on meile näidanud, et sellised protsessid ei toimu kiiresti, kuid oluline on määratleda liikumise suund ja tagada koguduseliikmete hingerahu ja veendumus, et pühakodade uksed on ja jäävad avatuks ning usulised talitused toimuvad ka pikkade ja sageli keerukate läbirääkimiste ajal. Juba järgmisel nädalal võtab Siseministeeriumi asekanstler Raivo Küüt MPEÕK kogudustega ühendust ja lepib kokku kohtumise ajad, et koos olukorda arutada.

Koguja on oma raamatus kirjutanud: „Mis on, see on juba olnud, ja mis tuleb, seegi on juba olnud.“ Selle lause esimene pool on justkui kokkuvõte Eestis õigeusuga seonduvatest probleemidest ajateljel tänasest päevast Eesti Vabariigi algusaegadesse. Revolutsioon Venemaal ning meie omariikluse teke ja Vabadussõda lõpetasid Tsaari-Venemaa riigikorraldusaegse suhtluse Vene Õigeusu Kiriku ja Eestimaal elavate õigeusklike vahel.

Ajaloost teame, et 1919.a. toimus esimene Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku (EAÕK) täiskogu, kus otsustati olla riikliku iseseisvuse kohaselt sõltumatu ja ühenduses teiste Hommikumaa õigeusklike kogudustega. 1920. a tunnistas Vene Õigeusu Kiriku patriarh **Tihhon** EAÕK

iseseisvaks ning samal aastal valiti ja pühitseti eluajaks EAÕK peaks ülempiiskop **Aleksander**, kes pöördus Konstantinoopoli patriarhi poole kanoonilise tunnustuse saamiseks.

7. juulil 1923.a andis Konstantinoopoli oikumeeniline patriarh **Meletios IV** oma *tomosega* EAÕK-le autonoomse kiriku staatuse Konstantinoopoli patriarhaadi jurisdiktsiooni all.

Nõukogude okupatsiooni algul 1941.aastal üritati Moskva patriarhaadi esindaja **Sergius** poolt ühendada EAÕK Moskva patriarhaadiga, kuid see ei õnnestunud. Saksa okupatsiooni ajal juhtis iseseisvat EAÕK-d metropoliit Aleksander, samas suurem osa vene kogudusi kuulus aga Saksa võimude loal Narva piiskop **Paveli** kaudu Moskva patriarhaati.

Vahetult enne teist Nõukogude okupatsiooni lahkus kirikupea metropoliit Aleksander 1944.a. eksiili, koos temaga evakueerusid 22 vaimulikku ja tuhanded õigeusklikud.

Teise maailmasõja lõpus 1945.a märtsis saabus Tallinna Moskva patriarhaadi esindaja ülempiiskop **Grigori**, kes likvideeris Eestis senise EAÕK sinodi ja asutas uue ühendusena Piiskopkonna Nõukogu.

Vastavalt 1935.a. põhimäärusele säilitas EAÕK sinod Kiriku põhikirjalise järjepidevuse eksilis. Sellest tulenevalt oli Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise järel võimalik kirikute ja koguduste seaduse järgi Siseministeriumis registreerida ümber EAÕK põhimäärus 11.augustil 1993.a. EAÕK põhikirjalise tegevuse katkematut järjepidevust on tõendatuks lugenud kõik Eesti Vabariigi kohtuastmed.

20. veebruaril 1996.a. taasjõustas Konstantinoopoli patriarh **Bartholomeus** EAÕK-le 1923.a antud *tomose* kõigis selle üksikasjus.

Kui Konstantinoopoli patriarhaadi kanoonilises alluvuses olev Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik registreeris oma põhidokumendid ümber vastavalt kirikute ja koguduste seadusele 1993.aastal, siis Moskva patriarhaadile alluva õigeuskiriku soov saada tunnistatud nõukogude-perioodi eelse EAÕK õigusjärglaseks takistas kiriku registratsiooni kuni aastani 2002, mil riigi ja kiriku esindajad jõudsid kokkuleppele kiriku põhikirja teksti osas, kus puudusid viited, mille kohaselt oluks Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik enne Nõukogude perioodi tegutsenud EAÕK õigusjärglane.

Kõigi nende Eesti Vabariigi eksisteerimise aastate jooksul ei ole Eestis riigi poolt suletud mitte ühtegi õigeusu (ega ka ühegi teise konfessiooni) kirikut – pühakodade uksed on olnud ja on jätkuvalt koguduste liikmetele avatud.

24. veebruaril 2022.a alanud Vene Föderatsiooni agressioonisõjast Ukraina vastu on Vene Õigeusu Kiriku patriarh Kirill korduvalt seda sõda õigustanud, heaks kiitnud või õnnistanud. Aja jooksul on sõnumid ja üleskutsed muutunud üha agressiivsemaks.

27. märtsil 2024.a. võttis ülemaailmne vene rahvakogu Vene Õigeusu Kiriku patriarh Kirilli juhtimisel vastu avalduse *pühast sõjast* Ukraina ja „satanismi“ mõju all oleva Läänemaa vastu. See tähendab, et vastandutakse agressiivselt Euroopa väärtusruumile. Nii nagu Moskva patriarhi kohaselt peab Ukraina olema osa Vene maailmast (*Russki Mir*), kuulub avalduse kohaselt kogu nn post-sovetlik ruum, sh Eesti, Venemaa Föderatsiooni mõjusfääri. Selle üleskutse kohaselt on Eesti üks vaenulikest riikidest, kes peaks kaduma. Patriarh nimetas seda *pühaks sõjaks* ning nõuab selle toetamist kõikidelt Moskva patriarhaati kuuluvatelt õigeusklikelt, sh Eestis.

See läheb otseselt vastuollu kiriku eesmärgiga kuulutada evangeeliumi kui rõõmusõnumit ja lunastuse allikat.

Agressioonile ja terrorismile üles kutsuva sõnumi edastamine kõrge kirikujuhi poolt langetab paratamatult terrorismivarju kogu tema juhitavale kirikule – Vene Õigeusu Kirikule, sõltumata sellest, kus või millises riigis väljaspool Venemaad asuvad selle kiriku kogudused ja muud konfessionaalsed struktuurid.

Eesti inimesed, kes tahavad oma usus vabalt ja rahulikult elada, peavad olema vabad ka sellest, et nende usu liider patriarhi isikus on agressiivse terroristliku riigiparaadi üks osa.

Pöördudes tagasi kirja alguses toodud Koguja mõtte poole, vaadagem ka selle lause teist poolt: „...mis tuleb, seegi on juba olnud.“

Meie riigi rahulikel aastatel enne II maailmasõda said õigeusklikud elada oma usuelu rahumeelselt ühe kanoonilise Kirikuna. Erimeelsused ja erinevad arusaamad õigest usust on aga läbi aegade tekitatud ja suunatud Moskva poolt, kus ei ole hääbunud unistus olla Kolmas Rooma ja kus selle sihi suunas liikumisel vahendeid ei valita.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister

Lisa: Pöördumise tekst vene keeles

Kristen Kanarik 6125237
Kristen.Kanarik@siseministeerium.ee